

## КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОХОРОНИ АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР НА ПРИКЛАДІ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ БУРШТИНУ

*Розглянуто питання щодо окремих елементів криміналістичної характеристики незаконного видобування корисних копалин (бурштину), розробки родовищ дорогоцінного каміння. Окреслено важливість завдання шкоди економіці держави, збереження екології. Детально розглянуто типові елементи криміналістичної характеристики протиправних злочинів, акцентовано на специфічних ознаках криміналістичної характеристики.*

**Ключові слова:** *криміналістична характеристика, елементи та структура криміналістичної характеристики незаконного видобування бурштину, корисні копалини, охорона та використання надр.*

**Постановка проблеми.** Стратегія економічного розвитку будь-якої держави обумовлює посилення уваги до процесу акумулювання мінерально-сировинних ресурсів, що передбачає надрокористування. Йдеться про видобуток і переробку металічних, неметалічних і горючих корисних копалин, серед яких вагоме значення має розробка родовищ дорогоцінного каміння, зокрема бурштину в сировині, який, за законодавством України, входить до категорії ювелірної сировини. Комерціалізація цієї сфери діяльності часто супроводжується протиправними діями, які завдають значної шкоди не тільки економіці держави, але й екологічній безпеці. Відтак наукові дослідження, присвячені формуванню криміналістичної характеристики та пошуку шляхів оптимізації досудового розслідування злочинів цієї категорії, вирізняються актуальністю та важливістю.

**Стан дослідження.** Вивченню питань розслідування окремих видів екологічних злочинів приділялася певна увага у наукових джерелах. Що стосується вивчення специфіки криміналістичної характеристики порушення правил охорони або використання надр, то такий елемент методики розслідування розглядався лише фрагментарно. Значний внесок у розвиток питань методики розслідування аналізованого злочину зробили такі вчені: В. П. Бахін, Р. С. Белкін, М. О. Духно,

В. В. Єгошин, Ю. Г. Корухов, Г. А. Матусовський, А. Є. Меркурісов, А. М. Плешаков, А. П. Резван, М. В. Свєрдюков, М. О. Сєліванов, М. П. Яблоков та ін.

Стан і логіка попередніх наукових досліджень, сучасна слідча практика, вимоги Конституції України та міжнародно-правові акти, особливо прийняття Кримінального процесуального кодексу України, вимагають нових підходів до забезпечення якісного та швидкого розслідування злочинів.

**Метою** статті є з'ясування структури, сутності елементів і значення криміналістичної характеристики порушення правил охорони та використання надр на прикладі незаконного видобутку бурштину.

**Виклад основних положень.** Аналіз будь-якої методики розслідування окремого виду злочинів насамперед передбачає дослідження питань криміналістичної характеристики таких злочинів та їх основних елементів.

Для успіху в розслідуванні порушення правил охорони або використання надр, зокрема незаконного видобування бурштину, слідчим, прокурорам потрібна, крім іншого, розгорнута криміналістична характеристика цього злочину.

Знання криміналістичних характеристик є необхідним для організації швидкого, всебічного та об'єктивного провадження. Основне їх призначення полягає в тому, щоб інформувати слідчого відомостями про типові для певного виду чи групи злочинів ознаки.

З огляду на те, що поняття криміналістичної характеристики порівняно нове, і в літературі є різноманітні підходи, що пов'язані з визначенням криміналістичної характеристики та її місцем у системі науки криміналістики, підтримується позиція М. В. Салтєвського, який вважає, що криміналістична характеристика – це інформаційна модель, що становить якісно-кількісну систему опису типових ознак конкретного виду (групи) злочинів [1, с. 267].

Розпочавши розслідування пізнанням усіх необхідних обставин злочину, яких може бути доволі багато і які можуть володіти найрізноманітнішими ознаками, слідчий поки що не знає, котрі з них матимуть вирішальне значення для встановлення істини. За цієї ситуації знання сукупності типізованих у системі криміналістичної характеристики певного виду злочинів закономірно взаємозв'язаних елементів дозволить слідчому за окремими з них, уже відомими на початок розслідування, зі значною ймовірністю робити висновки й про інші.

Серед основних елементів криміналістичної характеристика злочину, пов'язаного з незаконним видобуванням корисних копалин, необхідно виокремити:

- 1) типові прийоми підготовки до вчинення та приховання кримінального правопорушення;
- 2) типові час, місце та обстановку вчинення;
- 3) типові знаряддя, засоби;
- 4) типовий предмет протиправного посягання;
- 5) типову особу правопорушника;
- 6) типові сліди кримінального правопорушення.

Підготовка до незаконного видобування охоплює активні дії, спрямовані на забезпечення можливості виконання задуманого злочину. Насамперед це такі дії: визначення предмета злочинного посягання; підбір місця вчинення кримінального правопорушення; підбір співучасників і визначення їх ролей; підбір знарядь учинення кримінального правопорушення та перевірка їх технічної готовності; підкуп працівників екологічної інспекції та представників органів місцевої влади. Приховування таких злочинів найчастіше виявляється у прихованні чи знищенні знарядь і засобів злочину, предмета посягання, продуктів його переробки; в усуненні слідів, які свідчать про факт учинення злочину (маскування територій, де незаконно видобували бурштин у сировині, використання рельєфу місцевості та інших природних і штучних укриттів); скоєння злочину у нічний час, на важкодоступній ділянці; підготовці алібі; збуті видобутих корисних копалин тощо. Збут незаконно добутого бурштину здійснюється шляхом продажу чи іншої оплатної передачі «випадковим» покупцям невеликими партіями, або окремим особам на замовлення (передбачає одноразовий збут у великих розмірах або збут невеликими партіями упродовж тривалого часу). Необхідно зазначити, що велика частина бурштину-сирцю незаконно вивозиться за кордон (Польща, Литва, Росія).

Як один із елементів криміналістичної характеристики, спосіб учинення злочину пов'язаний з предметом злочинного посягання, часом, місцем, обстановкою злочину, особою злочинця і відображається в механізмі слідоутворення.

Спосіб учинення злочину – це складна структура, в якій відображаються правові, кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти. Проте криміналістичне розуміння способу неадекватно ні кримінально-правовому, ні кримінально-процесуальному значенню.

Криміналістика розглядає спосіб учинення злочину як складне явище дійсності на основі пізнання закономірностей його формування, причин і форм його повторюваності для розробки прийомів і методів виявлення, збирання та дослідження доказів. Криміналістичне значення способу вчинення злочину визначається специфікою виникнення доказів у процесі відображення події злочину в зовнішньому середовищі. Аналізуючи певний спосіб вчинення злочину, можна висунути версії, де і які сліди можуть бути залишені, а, виявивши сліди злочину, можна припустити, яким способом його вчинено. Аналіз і оцінка відомостей, що характеризують злочин із криміналістичних позицій, пов'язані із застосуванням криміналістичної класифікації способів дій злочинця [2, с. 38].

Незаконне видобування корисних копалин державного значення – це здійснення їх видобування без відповідного дозволу (без акта про надання гірничого відводу або з відхиленням від умов, зазначених у цьому документі) [3, с. 726]. Наприклад, видобування за межами відведеної ділянки надр або з використанням недозволених для такого родовища методів і засобів видобування корисних копалин.

Усі способи вчинення порушення встановлених правил охорони надр поділяються на дві великі групи:

- незаконне видобування корисних копалин відкритим способом;
- незаконне видобування корисних копалин підземним способом.

Що стосується видобування корисних копалин (бурштину в сировині), то практично в усіх випадках злочинці добувають його відкритим способом. Відкритий спосіб незаконного видобування корисних копалин полягає у вилученні їх із верхніх пластів залягання.

За осначеністю спосіб учинення незаконного добування бурштину може бути простим і складним.

Простий спосіб – це коли злочинці добувають бурштин із родовищ за допомогою найпростіших знарядь праці: кирки, лопати, леділки тощо.

Складний спосіб видобування бурштину полягає у вилученні їх із родовищ за допомогою складних механізмів, зокрема технологічних установок (спеціально змонтованого компресора, водяної помпи), спеціальної техніки (екскаваторів, бульдозерів тощо).

Способи видобування можна класифікувати на три групи:

- 1) механічний;
- 2) гідравлічний;
- 3) гідромеханічний.

Механічний спосіб охоплює механічну розробку масиву ґрунту у відкритому кар'єрі. Такий спосіб видобування бурштину спрямований на розкриття продуктивного шару ґрунту, екскаваційні роботи, відділення бурштину від породи шляхом миття, або вибірковим вилученням. Зазвичай злочинці здійснюють добування таким способом, використовуючи прості знаряддя (лопату, кирку та інші примітивні пристрої) у тих місцях, де бурштин залягає неглибоко, – від 20 сантиметрів до кількох метрів.

Означений спосіб небезпечний. Часто місцеві жителі копають ями глибиною понад п'ять метрів, прибуває вода і часто виникають ґрунтові зсуви. Трапляються випадки видобування бурштину на власній або орендованій земельній ділянці з використанням самохідних землерийних машин, бульдозерів та іншої техніки. Так, траплялося, коли місцеві жителі отримували дозвіл на копання ставка чи інші земельні роботи, маючи на меті здійснювати незаконний видобуток бурштину.

Гідравлічний спосіб здійснюється розмиванням продуктивного шару ґрунту струменем високого тиску та виносу бурштину на поверхню родовища гідравлічними потоками. Часто використовується для промислового видобутку [4].

Найбільш поширений спосіб самовільного видобутку – гідромеханічний. Такий спосіб призводить до зубожіння, псування родовищ, спричиняє негативні екологічні наслідки, а також призводить до зменшення кондиційного вмісту сортового бурштину в бурштиновміщувальному шарі, що, своєю чергою, спричиняє втрату промислового значення цих родовищ.

Окреслений спосіб незаконного видобутку полягає у тому, що злочинці опускають пожежні рукави помпи у канал із водою або ставок. Вода подається під великим тиском, що вимиває землю на 6–9-метрову глибину. Бурштин легший за воду, тому спливає на поверхню. Його виловлюють сіткою або сачком. Беруть лише той, що має цінність для ювелірів, інше залишають. Якщо вода біліє, це означає, що сягнули глини, яка лежить під покладами бурштину. Щільність покладів бурштину нерівномірна, від 5–10 до 150 грамів на кубометр породи. Ями після таких процедур злочинці не загортають, вони швидко заповнюються ґрунтовими водами.

Цей спосіб супроводжується виносом мінерального ґрунту на поверхню родовища, не забезпечує повне вилучення бурштину з родовищ, призводить до зміни структури ґрунтів, утворення пустот

і відповідно здійснює негативний техногенно-екологічний вплив на навколишнє середовище [5].

Предмет протиправного посягання взаємопов'язаний зі способом та обстановкою вчинення кримінального правопорушення.

Згідно з чинним законодавством, предметом злочину, передбаченого ст. 240 КК України, можуть бути надра і корисні копалини загальнодержавного значення (крім загальнопоширених).

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння (ст. 1 Кодексу України про надра) [6].

Корисні копалини за значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення, віднесення яких до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища (ст. 6 Кодексу України про надра).

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18.11.1997 року та постанови Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 року № 827 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 року № 1370) «Про затвердження переліку корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення», бурштин у сировині входить до корисних копалин загальнодержавного значення та є дорогоцінним камінням органогенного утворення [7].

Україна володіє значними запасами бурштину. Український бурштин відрізняється від найбільш поширеного прибалтійського різноманітним забарвленням, тому більше цінується.

На території України є низка підприємств, що здійснюють розробку родовищ бурштину на підставі спеціального дозволу на користування надрами. Легально бурштин у Рівненській області добуває державне підприємство «Бурштин України», яке щороку добуває та переробляє близько 2,5 тонни цієї сировини.

Видобування корисних копалин передбачає дії, які полягають у вилученні з родовищ корисних копалин будь-яким способом (викачування, побудова шахт, кар'єрів тощо).

Незаконність видобування, яка є обов'язковою умовою визнання дій особи кримінально каранями, означає, що видобування

корисних копалин здійснюється без оформленого дозволу належним чином – акта про надання гірничого відводу або з відхиленням від умов, зазначених у цьому документі (наприклад, видобування за межами відведеної ділянки надр або з використанням недозволених для цього родовища методів і засобів видобування корисних копалин). Злочин виникне і в тому разі, коли дозвіл підроблений або протермінований.

Території, де відбувається несанкціонований видобуток, закріплено за офіційними природокористувачами (лісгосподарські підприємства), надрокористувачами (підприємства з видобутку та переробки корисних копалин), землекористувачами (сільськогосподарські підприємства), які, згідно з природоохоронним і земельним законодавством, відповідають за використання цих земель за призначенням або ж знаходяться на землях запасу сільських і селищних рад, до компетенції яких, відповідно до п. 4 статті 10 Кодексу України про надра, входить здійснення на їх території контролю за використанням та охороною надр.

Місце злочину, як і обстановка, є надзвичайно важливим джерелом інформації, бо містить велику кількість слідів і речових доказів, що визначають напрям розслідування і висунення слідчих версій.

Місце незаконного видобування корисних копалин залежить від їх місця залягання. Так, незаконне видобування корисних копалин учиняється в регіонах, де є відповідні родовища корисних копалин. В Україні розвідано три родовища бурштину – два в Рівненській та одне у Волинській області – з сумарними запасами понад 100 тонн. Прогнозні ресурси бурштину на нерозвіданих площах у районі цих родовищ оцінюються вище. Офіційно розробляються два родовища (точніше – одне родовище у Волинській області та одна ділянка на родовищі в Рівненській області).

Обираючи місце вчинення кримінального правопорушення, злочинці зважають на такі фактори:

- розташування ділянки у місцях, куди складно добратися контролюючим органам (ліси, посадки, болотяні місцевості);
- залягання бурштину на незначній глибині (на Рівненщині бурштин залягає в піщаних і піщано-глинистих ґрунтах на глибині до 15 метрів);
- у легкодоступних для видобування умовах, поширення далеко за межами розвіданих родовищ і наданих у користування ділянок;
- перевага надається ділянкам, розвіданим геологами.

Часто місце вчинення злочину залежить від того, в який саме спосіб він буде вчинений. Гідравлічний та гідромеханічний способи передбачають наявність порівняно недалеко від ділянки значних запасів води (ставок, річка, дренажний чи меліораційний канал).

Час скоєння аналізованого кримінального правопорушення залежить від низки факторів: безпосередньо від процесу незаконного видобування і від діяльності контролюючих органів. Як правило, незаконне видобування вчиняється у теплу пору року, у нічний час доби. Обстановка вчинення незаконного видобування часто визначається погодними умовами, специфікою діяльності контролюючих органів, організацією роботи окремих служб, зокрема їх недоліками, а також часом і місцем учинення аналізованого злочину.

Знаряддями вчинення незаконного видобування бурштину можуть бути і підручні господарські засоби: лом, лопата, кирка, пила, молот, а також спеціальні пристрої: електричні насоси, перекачувальні насосні станції, з метою підключення яких до електричного струму використовують портативні дизельні або бензинові генератори; водяні мотопомпи заводського чи кустарного виробництва, призначені для подачі води під тиском, та обладнання до них.

Засоби, які використовують злочинці: гужовий транспорт, легкові та вантажні автомобілі, мотоцикли (часто в триколісний мотоцикл замість коляски-люльки монтують мотопомпу, складену з двигуна від автомобілів Volkswagen чи Mercedes та пожежних рукавів), освітлювальні засоби, прилади нічного бачення, біноклі, засоби зв'язку, інші технічні засоби.

В окремих випадках злочинці можуть мати із собою зброю.

Особа злочинця є дуже важливим за значенням об'єктом криміналістичного дослідження. Цілями криміналістичного вивчення особистості злочинця є використання відомостей узагальнення практики розслідування з метою висунення слідчих версій й обрання напряму розслідування, а також для прогнозування дій злочинця в окремих слідчих ситуаціях. Особа злочинця характеризується фізичними, соціально-демографічними та іншими даними.

Щодо статі злочинця, то необхідно підкреслити, що для незаконного видобутку бурштину у більшості випадків потрібно застосувати фізичну силу, тому логічно, що майже 90% таких кримінальних правопорушень здійснюється саме чоловіками. Жінки та неповнолітні часто залучаються для повідомлення про наближення працівників правоохоронних чи контролюючих служб.



Необхідно зазначити, що цей злочин учиняється зазвичай групою осіб. Насамперед це пов'язано з великою небезпекою під час видобування бурштину. Трапляються випадки зсувів та обвалів ґрунту, засипання людей, які знаходяться на дні «копанки». Також наявність декількох людей обумовлена технологічним процесом незаконного видобування. Так, наприклад, двоє переносять мотопомпу від ями до ями, інші – виловлюють бурштин підсаками, промивають його. Декількох осіб, часто з раціями та біноклями, залучають для повідомлення про наближення контролюючих служб.

Осіб, які вчиняють окреслений злочин, варто поділити на дві групи.

До першої, найбільш небезпечної, групи належать особи, цільова спрямованість яких – видобування бурштину в промислових масштабах. Це можуть бути і місцеві жителі, і приїжджі. Для виявлення рис, що мають криміналістичне значення, необхідно звернути увагу на рівень злочинного досвіду і професіоналізму членів таких групи, їхнє становище в структурі групи. У таких групах переважають чоловіки у віці від 20 до 40 років, непрацюючі, з неповною середньою і середньою освітою.

На основі таких груп можуть формувати організовані злочинні групи. Таким злочинним групам притаманні такі риси, як порівняно незначна чисельність, вузька спеціалізація і локально-об'єктна зона вчинення злочинів.

До другої групи належать особи, так звані ситуативні злочинці-аматори. Зазвичай це особи з неповною середньою освітою, які не мають постійного місця роботи або були раніше засуджені за аналогічні злочини. Вони ведуть паразитичний спосіб життя, зловживають спиртними напоями.

Основна діяльність аналізованої групи осіб обмежується переважно збиранням бурштину, який залишається на поверхні ґрунту після «професійних копачів» або берегах річки, видобуванням його з використанням примітивних знарядь. Надалі здійснюється їх продаж особам, які скуповують бурштин. Більшість таких злочинців проживає у населеному пункті, неподалік від місць, де знаходяться родовища.

Водночас аналіз механізму здійснення незаконного видобування бурштину засвідчує, що серед учасників часто розподіляються ролі не тільки щодо видобування, але і стосовно збуту: одні займаються видобуванням, інші – підшуковують покупців, ще інші – безпосередньо

продають, решта – здійснюють транспортування і т. д. Це також свідчить про організований характер скоєння подібних злочинів.

Головним джерелом інформації про незаконне видобування бурштину є показання потерпілих і свідків-очевидців, у пам'яті яких у вигляді ідеальних слідів збереглася подія злочину. Крім ідеальних слідів, у криміналістиці вагоме значення надається матеріальним і слідам відображення.

Механізм утворення слідів під час незаконного видобування сировини обумовлюється характером взаємодії злочинця з навколишньою матеріальною обстановкою. Після вчинення незаконних дій, пов'язаних із видобуванням корисних копалин, може спостерігатись така слідова картина, а саме: сліди знарядь, які використовувалися під час учинення злочину, сліди рук, взуття, транспортних засобів; предмети і речі, залишені злочинцями на місці події.

Отже, люди і речі є основними джерелами-носіями слідів учиненого злочину.

Зазначені сліди дозволяють сформулювати уявлення про спосіб учинення, предмет злочинного посягання, особистісні якості злочинця чи учасників злочинної групи, відображають обстановку, в якій учинено злочин.

Під час огляду місця події доцільно ретельно оглядати прилеглу територію, оскільки на місці події, крім трасологічних слідів, злочинці залишають знаряддя та засоби вчинення злочину.

На місці події можна виявити:

– сліди злочинця: сліди рук особи в більшості випадках залишаються на засобах і знаряддях злочину. До загальних механізмів їх утворення належать сліди від захвату або прямолінійного штовхання предметів. Це може бути положення пальців рук під час захвату та підняття окремих елементів водяної мотопомпи, пожежного шланга, сачка для вилову бурштину в сировині, лопати та ін. Наявність слідів конкретних осіб на місці знаходження вказаних об'єктів або на самих об'єктах може свідчити про причетність особи до злочину;

– сліди взуття утворюються на місці вчинення злочину й особливо помітні на ґрунтових ділянках місцевості. За слідами взуття можна встановити напрямок руху до місця вчинення незаконного видобування, його характерні особливості, кількісний склад осіб. Про наявність співучасників свідчить утворення інших за формою та розмірами слідів взуття, що знаходяться на короткій відстані один від одного та спрямовані в один бік;

– сліди транспортування знарядь злочину утворюються і на місці скоєння злочину, і за його межами. До них можна віднести сліди коліс велосипедів, гужового транспорту, транспортних засобів, ручних тачок. У багатьох випадках злочинець використовує їх з метою полегшення перевезення важких елементів. Ці сліди дозволяють установити модель транспортного засобу, ідентифікувати його, визначити місце зупинки, напрямок та швидкість руху;

– на засобах транспортування за взаємодії їх частин із поверхнею знарядь злочину можуть бути залишені сліди у вигляді подряпин, нашарувань фарби, мазуту, залишки пального, що використовувалося для мотопомпи чи генератора, частинок ґрунту з місцевості, де здійснювалося незаконне видобування;

– сліди, предмети та речовини. Це найчастіше знаряддя або засоби злочину. За досліджуваними справами до них належали: лопата, кирка, лом, сокира, пила тощо. Виявлені речові докази (мотопомпи, шланги), залишки паливно-мастильних матеріалів;

– на місці пошкодження можуть бути знайдені недопалки від цигарок, на яких можуть залишатися відбитки пальців рук, слини. Наявність пустих пляшок із залишками спиртних напоїв на місці злочину дає змогу виявити сліди рук особи.

**Висновки.** Складна економічна ситуація, недосконалість законодавства та інші чинники зумовлюють збільшення кількості випадків незаконного видобування бурштину. Це вказує на те, що цій проблемі необхідно більше приділяти уваги, особливо в теоретико-практичному аспекті.

Криміналістичну характеристику порушення правил охорони або використання надр на прикладі незаконного видобування бурштину необхідно розглядати як інформаційну модель, в якій відображаються типові ознаки, тобто ті, що притаманні такому масиву злочинів, і специфічні, котрі дозволяють відокремити його від інших груп злочинів.

Тому детально розглянуто типові елементи криміналістичної характеристики цього виду злочинів та акцентовано на специфічних ознаках незаконного видобування бурштину.

---

1. Салтевський М. В. Криміналістика: підручник: у 2 ч. / М. В. Салтевський. – Х.: Консум, 2001. – Ч. 2. – 528 с.

2. Гора І. В. Спосіб вчинення злочину та його значення в розкритті та розслідуванні / І. В. Гора // Закон и жизнь. – 2012. – № 9. – С. 35–38.

3. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Ін Юре, 2003. – 1196 с.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-81553.html>

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-81553.html>

6. Кодекс України про надра: Закон України від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 2. – Ст. 36.

7. Перелік корисних копалин загальнодержавного значення: Постанова Кабінету Міністрів від 12 грудня 1994 року № 827 // Зібрання постанов Уряду України. – 1995. – № 2. – Ст. 92.

**Татаров А. Ю., Марко С. И. Криминалистическая характеристика нарушения правил охраны или использования недр на примере незаконной добычи янтаря**

*Рассмотрено вопросы относительно отдельных элементов криминалистической характеристики незаконной добычи полезных ископаемых (янтаря), разработки месторождений драгоценных камней.*

*Подчеркнуто важность нанесения ущерба экономике государства, сохранение экологии.*

*Подробно рассмотрены типовые элементы криминалистической характеристики противоправных преступлений, акцентированных на специфических признаках криминалистической характеристики.*

**Ключевые слова:** криминалистическая характеристика, элементы и структура криминалистической характеристики незаконной добычи янтаря, полезные ископаемые, охрана и использование недр.

**Tatarov A. Y., Marko S. I. Forensic characterization of violation of safety rules or subsoil use for example unlawful extraction of amber**

*The question of individual elements of criminological characteristics of illegal mining (amber), mining of precious stones. An important nenanesennya harm the national economy, preserve the environment. Considered in detail the typical elements of criminological characteristics of illegal crimes and emphasis on specific features of forensic characteristics.*

*Knowledge of forensic characteristics necessary for the organization of fast, thorough and impartial proceedings. Their main purpose is to inform the investigator information about typical for a particular species or group of crimes signs.*

*Started investigating all necessary knowledge of the offense, which may be quite a lot and that can have a variety of symptoms, the investigator still knows which of them will play crucial for establishing the truth.*

*Forensics examines how the crime as a complex phenomenon of reality based on knowledge of the laws of its formation, its causes and forms of repetition to develop techniques and methods for the identification, collection and examination of evidence. Forensic value method of committing the crime determined by the specific occurrence evidence in the crime mapping in the environment.*

*Analyzing a way to commit a crime can be raised version, where traces can be left, and discovering evidence of a crime, we can assume that means it is committed. Analysis and evaluation of information describing the crime with forensic position, one way or another connected with the use of forensic classification methods for the offender.*

**Key words:** *forensic characteristic elements and structure of criminological characteristics of illegal mining of amber, minerals, protection and use of mineral resources.*

*Стаття надійшла 29 серпня 2014 року*